

Institute of Human Rights and Peace Studies
สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา

“เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน: พลเมืองโลก พลเมืองอาเซียน” ต้องลดอคติ เปิดใจเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อนบ้านด้วยมุมมองใหม่

เครือข่ายการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (Thai Civic Education) ร่วมกับศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดเวทีเสวนาสาธารณะ ครั้งที่ ๒ เรื่อง “เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน: พลเมืองโลก พลเมืองอาเซียน” เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ที่ผ่านมา

ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ นักสันติวิธีจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวปาฐกถาในหัวข้อทำความเข้าใจ “พลเมือง” ในศตวรรษที่ 21 ว่าพลเมืองคือพลังของเมืองที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนได้ ไม่ใช่มีฐานะแค่หน่วยหนึ่งของรัฐ พลเมืองจะรวมกันได้ก็ต้องมีความเป็นชุมชนและองค์ประกอบสำคัญของความเป็น “ชุมชน” คือความใส่ใจกันและกัน พวกเขาจะต้องมีส่วนร่วมตัดสินใจ (เลือก) และใช้สิทธิอำนาจของตน (authority) คือ มีงาน (เข้าไปมีส่วน โดยตรง) ทางกฎหมายการเมืองและการบริหาร ซึ่งโรงเรียนและการศึกษาก็มีส่วนผลักดันให้เข้าไปตามทิศทางนั้น แต่ที่ผ่านมาก็มีคำถามเกี่ยวกับระบบการศึกษาว่าทำได้ทำในบทบาทนั้นเต็มที่มีมากน้อยเพียงใด

“โจทย์ของการศึกษาคือทำอะไรที่จะดึงศักยภาพออกมาจากคน เพื่อให้เขาพัฒนากลายเป็น “พลเมือง” และสามารถนำพาประเทศและชาติไปสู่อนาคตที่พึงปรารถนาได้ นี่คือ ความหมายของพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ที่อยากเห็น เช่น เมื่อเราเห็นเพื่อนร่วมโลก เผชิญสถานการณ์บางอย่าง แล้วเราคิดอย่างไร จะทำอะไรได้บ้าง ดังกรณี โรฮิงญา เราอาจช่วยเหลือเบื้องต้นคือการสงเคราะห์ แต่ชวนคิดต่อไปว่า เราจะสร้างโลกใบใหม่ได้ใหม่ที่ทำให้คนไม่ถูกทอดทิ้ง ไม่ถูกรังแก แล้วพวกเราในฐานะพลเมืองก็ช่วยกันทำให้เกิดสังคมแบบนั้นขึ้นมา”

ศ.ดร.ชัยวัฒน์เห็นว่าประวัติศาสตร์นั้นเป็นปัญหา เพราะถูกทำให้มีชีวิตขึ้นมาใหม่ ผลิตซ้ำอีกหลายๆครั้ง ผ่านสื่อต่างๆเช่น เกม ภาพยนตร์ฯลฯในมุมมองที่มีพระเอก วีรบุรุษและผู้ร้ายบอกเล่าความยิ่งใหญ่ของตัวเอง เราเป็นฝ่ายถูกเสมอ หรืออาจบอกเล่าเรื่องราวความเจ็บปวด การถูกรังแก หรือสร้างเรื่องราวเพื่อปกปิดความ

อัปยศที่ไม่ดีเอาไว้ ซึ่งทุกชาติในอาเซียนมีเรื่องเหล่านี้แต่ต่างในรายละเอียด คำถามคือเราจะวางท่าทีการอยู่ร่วมกันได้อย่างไรโดยไม่ละเลยบาดแผลในประวัติศาสตร์ หรือมองเพื่อนบ้านเป็นศัตรู”

ศ.ดร.ชัยวัฒน์เห็นว่าสิ่งสำคัญที่ต้องสอนเด็กคือ ให้เขาเคารพความแตกต่าง หลากหลาย มองว่าความแตกต่างไม่ใช่ปัญหา ไม่ใช่ความขัดแย้ง เราต้องทำให้เด็กเห็นว่าโลกนี้มีความแตกต่างกันมากจนเป็นเรื่องธรรมดาปกติ สอนเด็กให้เคารพความแตกต่าง และสอนให้เขาสามารถอยู่ร่วมกับความต่างนั้นได้

การที่เรามี identity ที่เป็นเอกลักษณ์มาก มันแปลว่าเราไม่เหมือนกับใครเลยในโลก เพราะเราแตกต่าง จึงควรให้ความสำคัญกับความเด่นในเรื่องนี้มากกว่าจะมองว่ามันเป็นปัญหา อาเซียนก็เช่นเดียวกัน มีความต่างกัน ประวัติศาสตร์ชาติในอาเซียนก็มีบาดแผลมากมาย คำถามคือเราจะทำอย่างไรกับอดีตที่เกิดขึ้นมาแล้วและมีอยู่จริง เราควรจะต้องปรับเปลี่ยนมุมมองและวิถีคิดของเราใหม่อย่างไรเพื่อให้พร้อมที่จะก้าวเข้าสู่ความเป็นอาเซียนและพลเมืองโลกได้อย่างเต็มที่

จากนั้นเป็นการเสวนา เรื่อง “พลเมืองโลก พลเมืองอาเซียน สังคมไทยพร้อมหรือยัง?” โดย ชีรภาพ โลहितกุล นักเขียนสารคดี รางวัลศรีบูรพา อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล Thai Netizen Network ผศ.อรรถพล อนันตวรสกุล ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีดร.วัชรฤทัย บุญธินันท์ สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษาคำเนินรายการ

ชีรภาพ เห็นว่า ยังมีคนจำนวนมากที่มีอคติและมีวิถีคิดแบบดวนสรุปเหมารวมซึ่งทำให้เสี่ยงต่อการสร้างความขัดแย้งและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเพื่อพลเมืองอาเซียนและพลเมืองโลก เช่น หนังสือไทยบางเล่มที่พิมพ์จำหน่าย เขียนว่า วัฒนธรรมประจำชาติเขมรคือไสยศาสตร์ ซึ่งคือการดวนสรุปโดยเฉพาะเมื่อระบุว่า เป็นวัฒนธรรมประจำชาติจึงเป็นปัญหาในข้อเท็จจริง ขณะที่ไทยเองก็ยังมีกลุ่มคนที่สนใจหรือให้ความสำคัญกับไสยศาสตร์อยู่น้อย

“ขณะนี้ทัศนคติแบบเก่าของคนชาติอื่นๆอาจเปลี่ยนไปแล้ว แต่บริบทในไทยต่างหากที่มีปัญหา เช่น ในเมียนมาร์ อาจมีคนส่วนน้อยยังคิดเชื่อจากมุมมองประวัติศาสตร์ว่าไทยเป็นผู้รุกราน แต่คนเมียนมาร์จำนวนมาก กลับชอบเมืองไทยและบอกว่าสินค้าไทยดี คนไทยเองต่างหากที่ยังดองย่ำภาพเชิงลบเช่น การเอาประวัติศาสตร์มาทำซ้ำในเรื่องบางระจัน แล้วตัดสินว่าคนเมียนมาร์ไม่ดีเพราะมาเผากรุงศรีอยุธยาแล้วเอาทองไปจากไทย”

ชีรภาพกล่าวเพิ่มเติมว่า ตอนนี้โลกเปลี่ยนไปแล้ว การลงนามร่วมเป็นประชาคมอาเซียนก็มีส่วนช่วยให้ความสัมพันธ์ก้าวไปข้างหน้า การมีมิตรทวิบริการ กรุงเทพ-ปากเซ กรุงเทพ-นครวัด ฯลฯ เป็นตัวอย่างที่สะท้อนว่ามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด อีกทั้งชาติอาเซียนมีวัฒนธรรมร่วมกันมากมาย จึงหวังว่า

น่าจะมีส่วนช่วยลดทอนปมจากบาดแผลในอดีตได้ เขาเห็นว่าการเตรียมตัวเป็นส่วนหนึ่งอาเซียนนั้น แม้จะมีความภาคภูมิใจบางอย่างเป็นของตัวเองก็ควรเลือกเก็บไว้ในใจ เรามีลัทธิภูมิใจในประวัติศาสตร์ของเราเอง แต่ต้องทำความเข้าใจชาติอื่นๆที่อาจมีบริบทแตกต่างกันด้วย เพราะความภูมิใจของเราอาจเป็นความสูญเสียของชาติอื่นๆ อีกทั้งต้องฝึกการชื่นชมคนอื่นได้เช่นกัน

ด้านอาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล กล่าวว่า เมื่อพูดถึงพลเมืองคนส่วนใหญ่มักจะนึกถึงกรอบของแต่ละชาติ แต่การคิดในกรอบความเป็นพลเมืองของอาเซียนนั้นยังมีน้อย อย่างไรก็ตามการเดินทางคมนาคมขนส่งที่รวดเร็วขึ้นและเทคโนโลยีก้าวหน้าอย่างมาก มีส่วนสำคัญช่วยให้การติดต่อและการเคลื่อนย้ายของพลเมืองไปมาหาสู่กัน การสื่อสารบนโลกเสมือนทำได้สะดวกง่ายได้มากขึ้น

“ในยุคที่โลกมีความแตกต่างหลากหลายความท้าทายคือ จะจัดการกับความแตกต่างและอยู่ร่วมกับมันได้อย่างไร อีกปัญหาของโลกเทคโนโลยีและโลกเสมือนคือความใกล้ชิดอาจส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดอคติ หรือการรักชอบโดยไม่สนใจตรวจสอบข้อเท็จจริง แต่พร้อมจะเชื่อหรือเห็นแย้งหรือคว่นสรุป หรือตัดสินไปแล้ว มีแนวโน้มที่อคติที่เราเคยมีอยู่เดิม นำไปสู่การตัดสินคนอื่น ๆ ในประเด็นอื่นได้ด้วยโดยปราศจากการตรวจสอบหรือตั้งคำถาม ข้อสงสัย ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาตามมาได้”

อาทิตย์เห็นว่า สิ่งสำคัญคือ ทำอย่างไรให้มีกรอบพื้นที่สาธารณะร่วมกันได้ การออกแบบเมืองให้สามารถเดินได้ทั่วถึงจะทำให้สามารถใช้เวลาใช้ชีวิตได้มากขึ้นและเรียนรู้โลกได้กว้างขึ้นมากกว่าการอยู่แคในห้องสี่เหลี่ยม และการพัฒนากิจการขนส่งมวลชนคือ ระบบที่ทำให้คนเข้าถึงการทำงาน บริการของรัฐฯ ซึ่งเป็นสิทธิพลเมืองแบบหนึ่ง

ด้านผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรรถพลตอนนี้หมู่บ้านโลกเกิดขึ้นแล้ว เพราะเราสามารถชมภาพยนตร์เรื่องเดียวกันได้พร้อมกัน ทั่วโลกอ่านหนังสือเล่มเดียวกันในเวลาใกล้เคียงกันแม้จะอยู่คนละประเทศ คำถามคือ ไทยพร้อมหรือยังที่จะเป็นส่วนหนึ่งของความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ขณะที่ยังมีการใส่ชุดข้อมูลความรู้ให้กับเด็กและเยาวชนผ่านแว่นแห่งอคติ

“เคยมีการทำแบบทดสอบ ให้เด็กไทยพูดถึงเพื่อนบ้านว่าเขานึกถึงอะไร เขาตอบว่า ฟิลิปปินส์ คือครูสอนอังกฤษ ลาวคือส้มตำ แต่พม่าคือคนเผากรุงเทพฯแล้วเอาทองเราไป อันที่จริงเด็กเหล่านี้หากเขาเล่นด้วยกันก็ไม่ได้มีปัญหาความเกลียดชัง แต่อะไรทำให้เด็กถูกใส่ข้อมูลเหล่านี้ ผู้ใหญ่กำลังคุยเรื่องอะไรกัน และสื่อสารอะไรให้เด็กผ่านเครื่องมือต่างๆ”

ผศ. อรรถพลเห็นว่าการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองต้องเริ่มจากการไม่ลดทอนความเป็นคนของตัวเองเราก่อน เราได้รู้จักตัวเองและเพื่อนบ้านมาก่อนแค่นั้น หากเชื่อพื้นฐานว่า มนุษย์มีความเสมอภาคกัน มุมมองและวิธีคิดก็จะเป็นอีกแบบหนึ่ง โลกมีภาษาที่สาม คือ ภาษาสินค้า เราอาจสื่อสารกันไม่เข้าใจ แต่สามารถซื้อสินค้าประเภทเดียวกันมาใช้ได้โดยไม่เคยสนใจว่า ใครเป็นคนผลิต และมันมาจากไหน พลเมืองจึงต้องรู้เท่าทันในมิติต่างๆทุกด้าน ผ่านการยอมรับ (Accepting) อคทน (Toro lance) เข้าอกเข้าใจ

(Understanding) เคารพ (Respect) แลกเปลี่ยน (Dialogue) และชื่นชม (Appreciation) ผู้อื่น โดยชวนมองไปข้างหน้าเพื่อสร้างเป้าหมายอนาคตร่วมกัน

“เราสอนประวัติศาสตร์เพื่ออะไร เพื่อการเรียนรู้อย่างเข้าใจบนความแตกต่างหลากหลาย ไม่ได้สอนเพื่อเพิ่มความเกลียดชังและความขัดแย้ง หากต้องการจะทำให้ประชาชนมีความเป็นพลเมืองก็ต้องกินความเป็นเจ้าของ หากต้องการจะทำให้ชาวบ้านอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข ต้องสร้างความเป็นเพื่อนและมีมิตรภาพ”
ผศ. อรรถพลกล่าวทิ้งท้าย

ในช่วงบ่าย เป็นการนำเสนอประสบการณ์ตรงจากคุณครูโรงเรียนต่างๆ ที่ประยุกต์การเรียนการสอนด้วยรูปแบบหลากหลาย เพื่อให้เด็กเรียนรู้การเป็นพลเมืองอาเซียนและโลกได้แก่

ครูภาคภูมิ โนจักร ศูนย์อาเซียนศึกษา ร.ร.ปทุมคงคา
ครู ญัฐติวรรณ ยืนยงค์นาน โรงเรียนหนองหญ้าปล้อง
วิทยา จ.เพชรบุรี ดร. วิมลรัตน์ ศรีสุข, โรงเรียน

กำแพงเพชรพิทยาคม และคุณ เสกสรร อานันทศิริเกียรติ, ศูนย์อาเซียนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บทเรียนและเทคนิคที่ครูแต่ละท่านนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนทำได้อย่างน่าสนใจ อาทิการใช้เกม กระบวนการกลุ่ม กิจกรรมนอกห้องเรียน การออกค่าย กิจกรรมเสริมในรายวิชาอื่นๆ โดยทั้งหมดทำงานบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมระหว่างครูกับนักเรียน และไม่เพียงแต่จะให้ข้อมูลด้านบวกและดีเท่านั้น แต่ยังได้สอนเกี่ยวกับมุมมองด้านมืดหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในอาเซียนด้วย อาทิ ยาเสพติด การค้ามนุษย์ ค่าของเดือน เป็นต้น

การจัดงานครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานใหญ่เพื่อขับเคลื่อนแนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (The Thai Model of Democratic Citizenship Education-DCE) ซึ่งภายในปีนี้จะมีการจัดเวทีสาธารณะอีกสองครั้งในประเด็น “พลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย” และ “พลเมืองรู้เท่าทันสื่อ”

ติดต่อข้อมูลเพิ่มเติมที่ www.thaiciviceducation.org Facebook: Thai-civic-education

ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ESD)

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

โทร. 02-218-2409 แฟกซ์. 02-218-2462 ต่อ 101

คุณทัศนวรรณ บรรจง มุลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (FES)

1550 อาคารธณูมิ ชั้น 23 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

อีเมล: thatsanavanh@fes-thailand.org โทรศัพท์: 02 652 7178-9 แฟกซ์: 02 652 7180